

mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1981 METAI
LIEPOS MĖN. 3 D. / JULY 3, 1981
PART TWO — NR. 154 (27)

Šiame numeryje:

Pavojingi atotrūkiai.
Kongreso bibliotekos Washingtone lobynas.
Kultūrininkas išeivijos gyvenimo kaleidoskope: prof. Juozo Ereto „Valančiaus šviesa už marių“ — prel. Pr. Juras ir jo bendradarbiai.
Dvasios aristokratė užmigo amžinu miegu: dr. Mariją Kristiną Krasauskaitę atsisveikinant.
Marios Stankus-Saulaitės eilėraščiai.
Rašytojas, darantis staigmenas: Jurgio Gliaudos 75 metų sukakties proga.
Lemtingos sukaktys ir „Genocido“ autorius.
Nauji leidiniai.

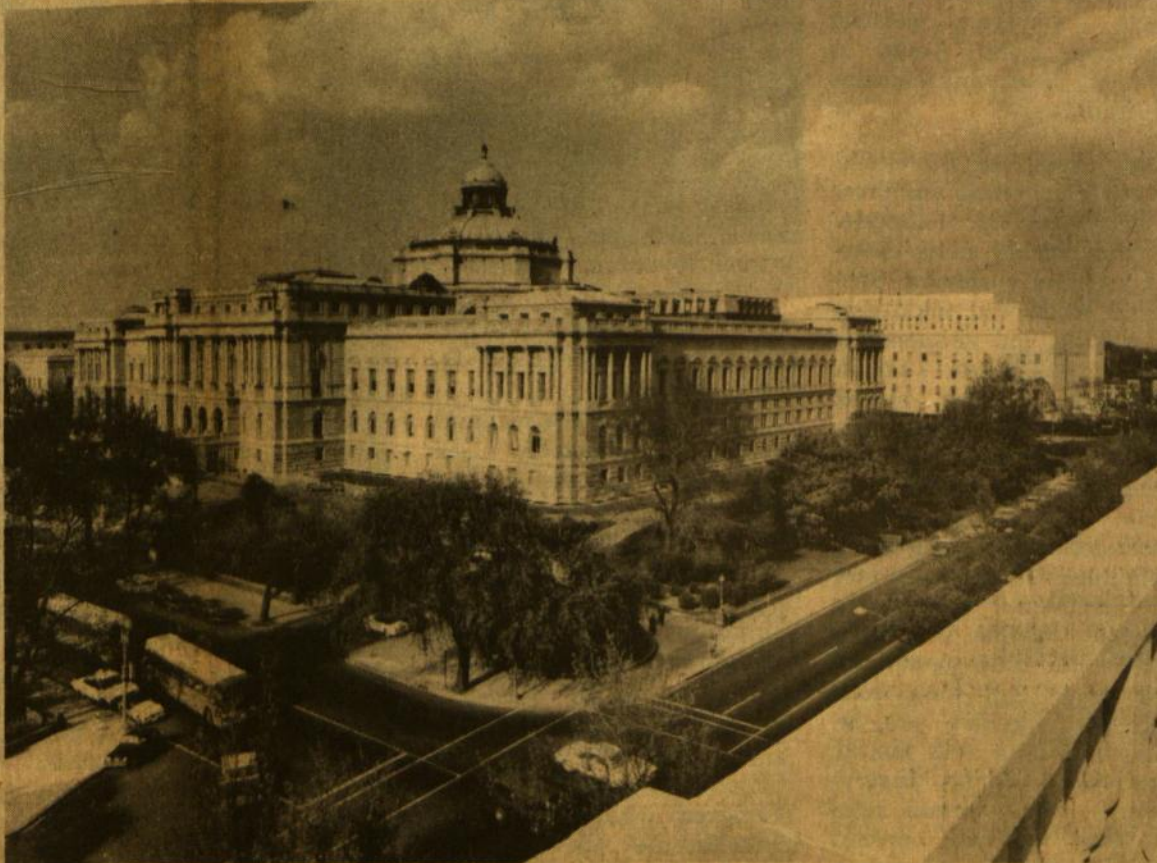
Kongreso bibliotekos Washingtone lobynas

A. VAIČIULAITIS

Keleivui, apsilankiusiam Amerikos sostinėje, iš pirmo pažvelgimo greičiausiai į akį kris ant kalvos, tarp parko medžių iškilę Kongreso rūmai su didingu kupolu viršum ažuolų, liepų ir guobų. Už Kongreso, kur šios šalies problemos svarsto senatoriai ir Atstovų rūmų nariai, nemažiau akį veria savo kolonomis, skulptūromis ir tauriomis linijomis Kongreso biblioteka, Amerikos raštų ir mokslų židinys. Šios bibliotekos istorija nuo trečiojo prezidento Tomo Jeffersono, kuris jai davė pradžią savo knygomis, iki mūsų dienų įdomiai sklaido Charles Goodrumas savo ištaigingoje studijoje „The Treasures of the Library of Congress“, drauge apžvelgdamas ir jos rinkinius, kurie šiandien — siekia septyniasdešimt šešis milijonus vienetų. Nemaža dalis jų yra tikros raštų, meno, muzikos ir kitų sričių brangenybės.

Bibliotekos rūmai

Kaip veikalo įžangoje pastebi bibliotekos direktorius istorikas Daniel Boorstin, jau patys rūmai yra „nepaprasta brangenybė“. Iš tikrųjų biblioteka yra vienas iš gražiausių ir puošniausių sostinės pastatų. Jie buvo pradėti 1889 metais, o atidaryti — devyniasdešimt septintais. Iš pradžių buvo galvota, kad tai bus paprastas trobesys, tačiau ilgainiui pribrendo mintis, kad tai turi būti „naujoji šalies menų šventykla“, kuri pralenktų ir Europos žymiąsias bibliotekas. Tad prie jos išgrąžinimo dirbo daugiau kaip penkiasdešimt Amerikos dailininkų ir skulptorių, žinomiausių ano meto

Kongreso bibliotekos Washingtone pirmieji ir Bibliotekos antrieji John Adams vardo rūmai. Nuotr. The Library of Congress

menininkų šioje šalyje. Kadangi, bestatant, Amerikoje įsiviešpatavo vadinamoji paauksinimo bėda, tai ir bibliotekos pagrindinių salų lubos ir sienos žiuruoja nuo auksinių ornamentų. Buvo tai pirmieji Kongreso bibliotekos rūmai. Neilgai laukus, nei tarnautojai, kurių šiandien yra 5000, su būreliu lietuvių, nei rinkiniai negalėjo sutilpti po šiuo stogu. Trisdešimt devintais metais šaliai- mais išaugo antrieji rūmai, gal dar talpesni, tik jau be meninio žerėjimo, o neseniai baigti tretieji, patys erdviausi, ir juos jau perkelta daug turto iš anų pastatų.

Bibliotekos rinkiniai

Žmogus galvotum, kad biblioteka — tai knygos ir rankraščiai. Tačiau Kongreso bibliotekoje yra kitaip. Kaip pažymi jos direktorius Daniel Boorstin, aštuoniolika milijonų bibliotekos knygų sudaro tik vieną ketvirtadalį iš jos rinkinių. Biblioteka turi didžiausią Amerikoje susuktą kino filmų kolekciją, daugiau žemėlapių negu kita kuri institucija pasaulyje. Net Stradi- nio žerėjimo, o neseniai baigti tretieji, patys erdviausi, ir juos jau perkelta daug turto iš anų pastatų.

rankraščiai. Yra ir labai senų rankraščių. Homero „Ilijados“ nuorašas yra iš antrojo amžiaus po Kristaus. Bet yra ir daug senesnių — sakysime, sumerų kyliaraščio plokštė iš dviejų tūkstančių metų prieš Kristų.

Iš aštuoniolikos milijonų knygų bibliotekoje anglų kalba yra tikrai ketvirtadalį. Čia sutelkta galybė veikalų prancūzų, italų, graikų, vokiečių ir kitomis kalbomis. Tarp jų užėsi tokių retesnių kalbų, kaip telugu, urdu, nepaliečių ir kitų. Kongreso biblioteka leidinių kinų kalba turi daugiau negu kas kitas, išskyrus pačią Kiniją. Tą pat galima pasakyti apie leidinius japonų kalba. Bibliotekos lentynose vietos rado ir apščiail lietuviškų knygų, pavyzdžiui, Bostone išleistas Lietuvių Enciklopedijos trisdešimt šeši tomai, įvairių autorių kūrinių.

Naujausia technika

Tuo būdu, kaip pažymi direktorius Daniel Boorstin, Kongreso biblioteka yra tapusi savotiška įvairių sričių enciklopedija. Ir tai pažangiausia dienų technika. Viena iš paskiausių naujovių yra prisitaikymas prie kompiuterių. Ši sistema jau įvesta, ir nors dar turi kai kurių problemų, visai tobulėja. Kai ji bus pilnai įgyvendinta ir visos knygos bus užkataloguotos į juosteles, žmogui, ieškančiam medžiagos bibliotekoje, vienokiai ar kitokiais studijai, darbas žymiai palengvės ir pagreitis. daugeliu atvejų užteks paspausti tik kompiuterio mygtuką, ir reikiami duomenys tau pasirodys ekrane tam pat minute, o anksčiau būtų tekę raustis keletą ar keliolika dienų po katalogus ir knygas. Ir jau dabar iš kompiuterio tuojau pat pamatai reikiamos veikalo bibliografinės žinias, jeigu ta knyga jau perversa į naują sistemą. Čia pat galima atmušti ir bibliografinę kortelę.

O iš anksčiau Kongreso biblioteka turi Braille sistemos veikalus neregiam, turi mikrofilmus ir aparatus, kuriuos patoms knygoms skaityti, turi net kalbančias knygas ir tokią naujausios technikos gudrybę, kuri skaito iš lapų raides ir paskui jas perdirba į garsus bei kalbą.

Jeigu tau reikia atvangos nuo knygų, kas savaitę gali nueiti į kamerinius koncertus, kuriuos bibliotekoje atlieka stipriausi šios srities vienetai. Ir galimas daiktas, kad smuikininkas gros Stradivariu iš bibliotekos rinkinių.

Gutenbergo Biblija

Pro bronzinės duris įžengęs į pagrindinių bibliotekos rūmų didžiąją, marmurais klotą salę, tuojau pat pamatysi pirmąją spausdintą knygą — Gutenbergo Bibliją. Tai vienas iš trijų tobulai išsilaikiusių jos pergamentinių egzempliorių. Antras yra Britų muziejuje Londone, o trečias — Nacionalinėje bibliotekoje Paryžiuje.

Ne vienas pagalvos, kad pirmoji knyga bus grubaus darbo, šiurkščios technikos, iškrūpysiomis ir ne visur aiškiomis raidėmis. Ir kaip žmogus nustembi, kai prieš save išvysti vieną iš švariausių ir kruopščiausių bei meniškiausių atliktų leidinių. „Tai prakilusios knygos darbas“, skaitome Charles Goodrumo veikalė apie Kongreso biblioteką.

Taigi, kaip Gutenbergo Biblija atrodo?

Ta didžiulė knyga. Iš viso ji turi 1282 puslapius. Paprastai ji įrašoma į du toms, tačiau Kongreso bibliotekoje ji sudėta į tris. „Pirmausia nusteina, kad jos lapai atrodo toki naujūteliai“, — skaitome minėtame veikalė. Lapai iš avies kailio yra balti ir švelnūs, su spalvotais tarpais, raidės — tikslios ir ryškios, paraštė lygi ir tiesi, rašalai visiškai vienodas. Sunku įsivaizduoti, kaip ji kada galėjo atrodyti dar nau-

Kongreso bibliotekos pirmųjų rūmų (baigtų 1897 metais) pagrindinis skaitymo ir kartotekos kambarys. Nuotr. The Library of Congress

Kertinė Paraštė

PAVOJINGI ATOTRŪKIAI

Praeitą dešimtmetį buvo dažnai diskutuojama šeimos ir visuomenės krizė. Angliškai tai buvo pavadinta „generation gap“, lietuviškai gal būtų „kartų atotrūkis“. Dėl įvairių priežasčių jaunesnės ir vyresnės kartos nesusikalbėjo. Dėl šio atotrūkio jaunesnei kartai nebuvo perduotos tradicinės vertybės. Kilo visuomeninė nesantaika, ir smarkiai paplito socialinės problemos, pvz. narkomanija. Net kai kartų atstovai nuoširdžiai pabandė vienas su kitu komunikuoti, pasirodė, kad pasaulėžiūros ir vertybių skirtumai buvo per platus, nesuderinami. Nebuvo jokių bendrų interesų, dėl kurių abu galėtų sutikti, jokio bendro ploto, ant kurio abu galėtų susieiti. Todėl tai ir buvo pavadinta gap, arba atotrūkiu.

Praeitą dešimtmetį pradžioje lietuvių tautoje taip pat atsirado pavojingų atotrūkių. Ne tik išeivijoje, bet ir okupuotojo Lietuvoje tokie atotrūkiai buvo akivaizdūs. Išeivijoje jaunimo įsijungimas į „jaunimo kultūrą“ ėjo šeimos lietuviškų tradicijų sąskaiton. Lietuvoje jaunimas mėgdžiojo vakarietiškas jaunimo madas ir nuotakas. Vyresnieji rūpinosi, kad jaunimas neatsisakytų vyresniųjų branginamo nepriklausomybės laikų idealo.

Kartų atotrūkis ir čia ir ten dabar jau atslūgęs. Lietuvoje tai įvyko labai staigiai su Romo Kalantos susideginimu 1972 metais. Jaunimo masinė demonstracija įrodė valdžiai, tėvam ir, svarbiausia, vienas kitam, kad jaunimas pasirodęs kovoti dėl laisvės. Amerikoje kartų atotrūkis atslūgo, kai išpopuliarėjo „ethnic consciousness“ — mažumų sąmoningumas. Jaunimas su entuziazmu pradėjo domėtis ir studijuoti savo šeimos šaknis ir savo tautos tradicijas.

Praeitą dešimtmetį pradžioje pavojingų atotrūkių atsivėrė Lietuvoje, net ir katalikiškoj bendrijoje. Ten taip pat buvo jaučiamas kartų

atotrūkis. Kunigai Lietuvoje buvo vyresnio amžiaus. Jauni kunigai buvo skiriami į mažas kaimo parapijas, iš kurių jaunimas jau buvo išsikėlęs į miestus. Valdžia aplamai bandė izoliuoti kunigą nuo jaunimo, uždrausdama jam katekizuoti jaunesnio amžiaus vaikus. Kadangi jaunimas retai nuvykdavo į sekmdienines Mišias, kunigas jaunimui pasidarė mistiškas, neregėtas, negirdėtas asmuo. Aišku, kad tai pakenkė religijos supratimui jaunime.

Čia iškeliau ir nagrinėjau visų gerai pažįstamą kartų atotrūkį, nes tai yra naudingas modelis, norint suprasti kitą atotrūkį, kurį galima pavadinti Katalikų Bendrijos atotrūkiu. Tai okupuotos Lietuvos Katalikų Bendrijos atotrūkis nuo Vatikano ir laisvojo pasaulio tinkinčių bendrijų.

Praeitą dešimtmetį pradžioje visi po Vatikano II susirinkimo Bažnyčia smarkiai keitėsi. Kitaip buvo ir yra Lietuvoje. Dėl valdžios sudarytų varžtų, Lietuvos Bažnyčia Vatikano II įvestus pasikeitimus vykdė labai lėtai ir atsargiai. Paviršutiniškai žiūrėdama, Lietuvos Bažnyčia atrodo panaši į atskaldytą konservatyviusius katalikus, kurie atsisakė keisti apeigų formas ir kurie Vatikaniui sudarė daug rūpesčių.

Tuo laikotarpiu pasaulio valstybės siekė detantės su Sovietų Sąjunga. Vatikanas irgi bandė santykiuose su Maskva išvystyti detantę. 1970 dešimtmečio pradžioje atrodė, kad Maskvai yra daug lengviau susikalbėti su Vatikano negu su Lietuvos kunigais ir tikinčiaisiais. Todel valdžiai pataikaujantys kunigai gavo paaukštinimus, o ištikimi, Sibire nukentėję kunigai paaukštinimų nesulaukė. Atrodė, jog netrukus bus paskirti nauji, Maskvai paklusnūs vyskupai, sudarant ateistams sąlygas Bažnyčią sugriauti iš vidaus.

Pamaldaus arkivyskupo Matulaičio svarbiausias sielovados patarimas tikintie-

siams buvo „Jausti su Bažnyčia“. Tačiau dabartinė Lietuvos katalikų Bendrija atsirado tokiam atotrūkiui, kad ne tik nebuvo komunikacijos priemonių, bet buvo pradėta suabejoti net Vatikano pagėjumu suprasti Lietuvos Bažnyčios desperatišką padėtį. Panašus į kartų atotrūkį, atsivėręs Bendrijos atotrūkis žadėjo sukelti Lietuvos Bažnyčioje neišsprendžiamų problemų, vidinę maišatį bei nesantaiką ir sudaryti progą valdžios pareigūnams sunaikinti Bažnyčią iš vidaus.

Trys netikėtini įvykiai šį tautai labai pavojingą atotrūkį panaikino. Tuo galima įrodyti Šv. Dvasios globą Lietuvoje Bendrijai. Pirmasis įvykis: LKKB pasirodymas 1972 metais ir pastovus jos leidimas jau devynerius metus. „Kronika“ nugalėjo mirtiną grasinančią Lietuvos Bendrijos izoliaciją. Patikimos „Kronikos“ žinios sumezgė ryšius su užsieniu ir kitom Bendrijom, kurių nebūtų buvę galima sudaryti tik vienkartiniais atsišaukimais.

Antrasis įvykis: Jono Pauliaus I staigi mirtis ir Jono Pauliaus II išrinkimas. Šio popiežiaus išrinkimas sumažino rūpesčius, kad Lietuvos Katalikų Bendrija bus nesu- prasta, pamiršta arba igno- ruota. Popiežius viešai paskel-

Linas Sidrys, M.D.

Kongreso bibliotekos Washingtonė lobynas

(Atkelta iš 1 psl.)

esnė, nors spausdinti ji buvo baigta 1455 metais.

„Patsai pirmutinis spaudos žingenis yra absoliučiai tobulas... Ir juo nuostabiau, kai pagalvojai apie technines problemas, su kuriomis Gutenbergas turėjo susidoroti“, primena Goodrumas savo knygoje.

Reikėjo rasti tinkamą metalą ir rašalą, kuris neskystų ant lapo. Reikėjo turėti tokį popierių, kuris švariai priimtų rašalą, pagaliau gauti tokį presą, kuris būtų švelnus, nesugadintų raidžių ir nepalikų tuščių tarpų.

Kaip atrodo, Gutenbergas apie knygų spausdinimą galvoti pradėjo maždaug 1435 m. ir per dvidešimt metų lino į skolas, kol išdirbo techniką. Ji pirmos knygos spaudą atliko jau bendradarbiai Fustas ir Schoefferis. Didžioji biblijos spausdinimas truko trejus metus, kartais net šešioms presams dirbant po keturiolika valandų per dieną. Kiek žinoma, bent trisdešimt egzempliorių buvo atmušta pergamente, ir tai pareikalavo pusantro tūkstančio avikailių, kuriuos reikėjo išdirbti į pergamento lapus. Bent šimtą aštuoniasdešimt egzempliorių anie du vyrai spausdino popieriuje, kuris anais laikais irgi buvo brangus. „Tačiau jų triušo vaisius buvo tikras triumfas“, — rašo Charles Goodrumas. Neilgai laukus įjiedu (Fustas ir Schoefferis) pradėjo spausdinti mažesnes biblijas ir psalmynus — lygiai tokios pat aukštos kokybės ir netgi gražesniu šriftu...

Tą Gutenbergo Bibliją, kurią turi Kongreso biblioteka Washingtonė, spausdintojas Fustas pardavė Paryžiuje viešuosius benediktinams. Iš Paryžiaus knyga pateko į vienuolynus Svarcvalde, Šveicarijoje ir Austrijoje, kur 1926 metais benediktinai, pristigę pinigų, pardavė ją pirklui Vollbehrui už pusantro šimto tūkstančių dolerių. Šisai netrukus su maždaug kitais trim tūkstančiais veikalu, spausdintų prieš, tūkstantis penki šimtuosius metus, Gutenbergo Bibliją perleido Kongreso bibliotekai, už visa tai gaudamas pusantro milijono. Šiandien Gutenbergo Biblija yra pati brangiausia knyga pasaulyje. Prieš pora metų vienas jos egzempliorius, ne spausdintas popieriuje, o ne pergamente, buvo parduotas už maždaug pustrėčio milijono dolerių.

Mainzo Biblija

Už kelių žingsnių Kongreso bibliotekos didžiojoje salėje stovi kitas garsus veikalas — didžioji Mainzo Biblija. Tai vienas iš šauniasių ankstyvojo renesanso rankraščių Vakaruose. Yra tai paskutinė didelė iliuminuota biblija, pradėta 1452 metais ir baigta už penkiolikos mėnesių. „Tai didelė Biblija“, — pažymi Goodrumas, — išrašyta geriausiu pergamente ir atspindinti visą esmę to, ką iliuminatoriai buvo išmokę apie knygų išpuošimą“.

Iš viso tokių retų knygų, dar iš penkiolikto amžiaus, Kongreso biblioteka Washingtonė turi daugiau kaip pusšėto tūkstančio. Beveik visus tuos retus egzempliorius sudovanojo keletas kolekcionierių. Sakysime, Mainzo Bibliją padovanojo su šešiais šimtais kitų knygų Lessingas Rosenwaldas penkiasdešimt antrais metais, kai ta biblija buvo sulaukusi penkių šimtų metų amžiaus.

Muzikos instrumentai, Stradivario smuikai

Kai užėina kalba apie muziką Kongreso bibliotekoje, pirmas klausimas greičiausiai bus: ar ji turi Stradivario smuiką?

Antonio Stradivari darė savo smuikus Kremonos mieste Italijoje septyniolikto amžiaus antroje pusėje ir aštuoniolikto pradžioje. Kiti du garsūs smuiko meistrai Kremonoje buvo Amati ir Guarneri. Iš jų ankščiausias yra Amati.

Taigi, Kongreso Biblioteka turi tris Stradivario smuikus, po vieną violą ir violončelę. Taip pat turi po vieną Guarnerio ir Amacio smuiką. Specialistai sako, kad tokio gerumo smuikų gal įmanoma ir kitiems pasidaryti, tačiau tobulesnių už juos niekas nepagamino. Kiek liečia Stradivario smuikus Kongreso bibliotekoje, yra žinoma ir jų istorija. Iš jų šauniasiu laikomas Betts, — pagal garsų smuikų meistrą anglą, kuriam šis Stradivaris kurį laiką priklausė. Žinoma ir smuiko data — jis buvo padarytas 1704 metais, o jo tonas esąs karališkas. Šiandien yra išlikusių maždaug šeši šimtai Stradivario darbo instrumentų — penki šimtai keturiasdešimt smuikų, dešimt violų ir penkiasdešimt violončelių. Apie pusę jų yra Jungtinėse Valstybėse.

Idomu, kad Kongreso biblioteka šiais instrumentais leidžia groti solistams arba kameriniams ansambliams. Anksčiau Kongreso bibliotekos muzikos salėje pastoviai grodavo Budapešto stygų kvartetą, o kai šis išsiklaidė jo vietą užėmė Juillard kvartetą, važinėjęs iš New Yorko. Garsaus Budapešto kvarteto du nariai buvo iš Vilniaus — broliai Šneideriai. Iš jų Aleksandras Šneideris kasmet lankosi Washingtonė, Kennedžio centre, kaip dirigentas.

Fleitos

Kongreso biblioteka leidžia groti ir savo fleitomis. Tūkstantį tris šimtus fleitų ir kitų į jas panašių instrumentų padovanojo Dayton Milleris prieš keturiasdešimt metų. Jis buvo fizikas, garso bangų specialistas, ir fleitas rinko pagal medžiagą — iš bambuko, iš juodmedžio, dramblio kaulo, molio, nefrito, gi viena yra iš gryno aukso. Kai kurios fleitos turi garsią istoriją, sakysime, viena iš jų priklausė Fridrikui Didžiajam. Bibliotekoj rasi ir porcelianu apmuštą dėžę,

Antrieji Kongreso bibliotekos rūmai, pavadinti John Adams vardu. Rūmai baigti 1939 metais. Nuotr. The Library of Congress

kurion karalius, pagrojęs, dėdavo savo fleitą.

Fleitininkai ir fleitų meistrai nesiliauja bibliotekai jas dovanoje iki šios dienos, taip kad fleitų rinkinys nuo Millerio dienų gerokai padidėjo. Patsai Milleris fleitas rinko ir pagal kultūras: renesanso, Kinijos, eskimų, majų ir taip ligi dabartinių laikų.

Senesnių kompozitorių rankraščiai

Kongreso biblioteka gali džiaugtis ne tik muzikos instrumentais, bet ir kompozitorių rankraščiais. Kai kurie kompozitoriai čia atstovaujami vienu kitu savo gaidų rankraščiu, pavyzdžiui, Bizet, Čaikovskis ar Sibelius. O kitų rasi beveik visą rankraštyną. Prancūzo Leo Delibes šeima padovanojo pilnus „Lakmės“, „Saltinio“ ir „Silvijos“ gaidų rankraščius. Kitas asmuo, Herbert Witherspoon, padovanojo visą Leoncavallo „Pajacų“ gaidų rankrašty. Garsusis smuikininkas Fritz Kreisleris prieš trisdešimt metų bibliotekai atidavė Brahmo smuiko koncerto rankrašty ir priedo — Guarnerio smuiką, kuriuo itin mėgsta groti čia koncertuoją solistai. Ponia Whitthall dovanojo Brahmo trečiosios simfonijos pirmutinį tekstą. Taip pat čia rasi Roberto Schumanno pirmosios simfonijos ir Mendelssohno Styginių okteto originalus. Biblioteka turi Beethoveno Piano sonatos originalą, Haydno penkiasdešimt antrą Piano sonatą ir devyniasdešimtąją simfoniją. Iš senųjų kompozitorių yra ir Mozarto „Serenada trylikai pučiamųjų instrumentų“. Kai buvo atrastas šio kūrinio originalas, paaiškėjo, kad Mozartas Serenadą parašė dvylikai pučiamųjų ir vienam

styginiam. Biblioteka turi daugybę Liszto juodraščių, laiškus ir galutinių tekstų.

Dvidešimtojo amžiaus kompozitoriai

Tų ankstesnių kompozitorių rankraščiai tėra tik dalis muzikos lobių Kongreso bibliotekoje. Joje pilna dvidešimtojo amžiaus kompozitorių rankraščių ir kitokios medžiagos iki mūsų dienų. Iš vyresniųjų yra didžiulė Rachmaninovo kolekcija. Bibliotekai ją padovanojo kompozitoriaus našlė Rinkinyje yra rankraščiai tokių Rachmaninovo kūrinių kaip „Rapsodija Paganinio tema“. Trečios simfonijos rankraščio originalas ir vieno preludio perrašymas pianinui. Biblioteka turi Prokofievo Styginių kvartetą, Ravelio „Chansons de Medecases“, Respighio „Trittico Botticelliano“ rankraščius, Bartoko, Stravinskio ir kitų originalus. Aišku, gausiai atstovaujama amerikiečių kompozitoriams, — Fosteris, Sousa, Geršvinas, Coplandas, Berlinas, Bernsteinas ir apskiai kitų. Yra sukaupta išsami medžiaga apie tokius muzikinius vaidinimus kaip „Oklahoma“. Beje, biblioteka turi ir pačių pirmųjų amerikiečių kompozitorių muzikos — Hopkinso ir Billingso. Francis Hopkinsas yra ir Amerikos nepriklausomybės akto signataras.

Salia visų šitų dalykų beliktų priminti, kad Kongreso biblioteka turi didžiausią krašte džiaz muzikos rinkinį, dvidešimt penkis tūkstančius operos libretų, vadinamosios provincinės muzikos (country music) rinkinius, daugybes plokštelių ir magnetofono juostelių su muzika. Turtingi ir liaudies rinkiniai, ne tik amerikiečių, bet ir kitų tautų. Tarp jų yra ir lietuviškų dainų, užrašytų Pensilvanijoje ir kitur.

MIRĖ ORWELLIO LEIDĖJAS

Britanijoje mirė Fredericas Warburgas, kuris su draugu 1953 m. buvo nupirkęs bankrutuojančią Martin Secker knygų leidyklą.

Tą knygų leidyklą išleido nemaža žinomų autorių, tarp jų Tomą Manną, Arnoldą Zweigą. Bet labiausiai išpopuliarėjęs tos leidyklos autorius buvo George Orwell.

Išleisti Orwellio „Gyvulių ūkį“ atsisakė net kelios leidyklos, o iki šiol tos knygos išsparduota apie 9 milijonai egzempliorių (je „1984“ išsparduota dar daugiau — apie 11 milijonų egzempliorių).

Leidyklos atsisakinėjo ne todėl, kad būtų blogai parašyta. Tada bijota užgauti Sov. Sąjungą, karo metu sąjungininkę, nes Orwellis kaip tik pašiepia jos režimą. b.kz.

ŽURNALAS, KURIO NIEKAS NENORI PIRKTI

Jau 22 metai, kai Britanijoje eina mėnesinis žurnalas „Encounter“. Bet kuo toliau, tuo labiau ji ima spausti pinigines bėdas. Kurį laiką jo leidėju pasirašinėjo Europos kultūros taryba. Vėliau nemažas subruzdymas, tiesiog skandalas kilo, kai paaiškėjo, kad jis leidžiamas su amerikiečių CIA parama. Tada subyrėjo visas redakcinis kolektyvas — liko pats vienas prof. Melvin Laski, kuris ieško, ar negalėtų koks milijonierius nupirkti to žurnalo ar iš geros širdies išmesti kultūros reikalui metams koki šimtą tūkstančių svarų. O kol kas nors atsitiktų, redaktorius — leidėjas praskolino savo namus ir dar bando pratesti žurnalą gyvybę.

Vienas kitas piniginių pasižiūri į tą pusę, bet rimtai nesusidomi. Norėjęs pirkti žurnalą milijonierius James Goldsmith, kuris Prancūzijoje turi laikraštį, o Britanijoje buvo pradėjęs leisti pakankamai greit bankrutavusį populiarių žurnalą „Now!“ Buvę tartasi su amerikiečių Atlantic Richfield bendrove, kuri prieš penkerius metus buvo nupirkusi, o dabar parduoda vieną gerųjų Britanijos savaitraščių — „The Observer“. O dabar vien tik buvusi JAV ambasadorė Britanijai Anne Armstrong skambinėjanti, kur tik galinti, ieškodama žurnalui pagalbos.

Ar nuostolingą leidinį gali kas nors pirkti? Taigi kad perka pelningus ir nuostolingus. Perka dėl prestižo ar kitais sumetimais. Štai ir garsusis dienraštis „The Times“ davė milijonus nuostolių, o buvo nupirktas, ir naujasis leidėjas, jau ligi šiol turėjęs laikračių Australijoje, JAV ir Britanijoje, Murdoc, tikisi padaryti iš jo pelną duodantį leidinį. b.kz.

Kultūrininkas išeivijos gyvenimo kaleidoskope

JUOZAS PRUNSKIS

Juozas Eretas, VALANČIAUS SVIESA UŽ MARIU. Pranciškaus Juro ir jo bendradarbių gyvenimas bei veikla. Išleido Lietuvių katalikų mokslo akademija, Piazza della Pilotta 4, Roma, Italia. Spausdino Pontificia Università Gregoriana spaustuve Romoje 1980 m. Leidinys 354 psl. Serija Negestantieji žiburiai. Redaguoja kun. Antanas Liutimas, S.J. V tomas. Kaina nepažymėta.

Sunkioje mūsų tautos vergijos naktįje mus pradžiugina tokios prošvaistės kaip prof. Juozo Ereto veikla. Savu laiku jis daug prisidėjo prie krikščioniškos kultūros ugdymo Lietuvoje, prie mūsų jaunimo — pavasarininkų, ateitininkų — organizavimo, didelių nuopelnų turi savo darbui Lietuvos universitete, o dabar jis irgi savo gyvenimą pašventęs kovai dėl Lietuvos laisvės, prabildamas į Vakarų pasaulį savo svariomis politinėmis brošiūromis, įvairiomis kalbomis, savo straipsniais, o taip pat darydamas ryškų įnašą į mūsų kultūrinį gyvenimą tokiomis monografijomis, kaip „Kazys Pakštas, Tautinio šauklio odiseja“ ir kaip dabartinė knyga apie a.a. prel. Pr. Jūrą — „Valančiaus šviesa už marių“.

Mums be galo džiugu, kad prof. Eretas, būdamas šveičaras, savo didelį kūrybos ir kultūrinio - mokslinio darbo talentą, galima sakyti savo gyvenimą, yra pašventęs Lietuvai. Kai dar vyko pilietinis karas Ispanijoje, daugelis tada skaičiusių „XX Amžių“ pastebėjo ypatingai gyvu stiliumi sukurto, gausiai surinkto dokumentuota medžiaga aprūpintą istisą puslapių užimančiąsias knygas, su pastangomis sukurti gausų lituanistikos archyvą, ir visa tai daroma ne vien išryškinant aprašomojo asmens įnašą, bet ir įstatant jį į savo laiko visuomeninio, kultūrinio išeivijos gyvenimo foną taip, kad knyga išeinant iš siaurų biografinio aprašo ribų, tapdama mūsų išeivijos marjos XX amžiaus gyvenimo kaleidoskopu. Po jį susivaikyti padeda rūpestingai sudarytą asmenvardžių ir vietovardžių rodyklę, o naujo vaizdumo pridūda tikrai gausios iliustracijos. Reikia stebėtis ir taip be priekaištų kunigas, stambaus archyvo kūrėjas, bet mokslo aukštumomis jis nešvytėjo ir negalima pasakyti, kad jis savo pastangų įvertinimo nebūtų ieškojęs. Šitokioje sudėtingoje situacijoje prof. Eretas, įrikiuodamas prel. Jūrą į Negestančių žiburių eiles, rado gerą išeitį, daug

dėmesio kreipdamas į to laikotarpio išeivijos lietuviškojo gyvenimo foną, duodamas su glaustas informacijas apie prel. Juro rentas įstaigas, pateikdamas biografinės žinias apie prel. Juro išleistų knygų autorius, todėl monografija pasidarė platesnė apimties, prieš skaitytojo akis statydama ne vien tą aprašomą centrinį asmenį, bet ir gana gausią to laikotarpio mūsų kultūrininkų plejadą bei apskritai šio meto mūsų visuomeninio, kultūrinio gyvenimo išeivijoje vaizdą.

Knygą skaitant, tenka stebėtis autoriaus ypatingu darbštumu. Jo panaudotas gausus paties prel. Juro archyvas, išlasinėti to laikotarpio žurnalai ir laikraščiai, užmegztas platus susirašinėjimas su tais žmonėmis, kurie turėjo koki nors ryšį su monografijoje aprašomu asmeniu. Prof. Eretui teko susirašinėti su žmonėmis, esančiais skirtinguose kontinentuose, ir iškasti medžiagą, laikomą įvairių archyvų depozituose. Nors prof. Eretas jau yra 85 metų, jo kūrybiniai polėkiai nėra išblėję ir jo darbštumas taip pat našus.

Šis veikalas mus supažindina su prieškarinio lietuvių kaimiečio pastangomis priveržti į šviesesni gyvenimą, aptaria sunkumus jauno imigranto, pasiekusio Ameriką šio šimtmečio pradžioje, supažindina su JAV lietuvių parapijų veikla, su augimu periodinės spaudos, kaip Darbininkas, Eglutė, su sunkumais išeivijoje leisti lietuviškas knygas, su pastangomis sukurti gausų lituanistikos archyvą, ir visa tai daroma ne vien išryškinant aprašomojo asmens įnašą, bet ir įstatant jį į savo laiko visuomeninio, kultūrinio išeivijos gyvenimo foną taip, kad knyga išeinant iš siaurų biografinio aprašo ribų, tapdama mūsų išeivijos marjos XX amžiaus gyvenimo kaleidoskopu. Po jį susivaikyti padeda rūpestingai sudarytą asmenvardžių ir vietovardžių rodyklę, o naujo vaizdumo pridūda tikrai gausios iliustracijos. Reikia stebėtis ir taip be priekaištų kunigas, stambaus archyvo kūrėjas, bet mokslo aukštumomis jis nešvytėjo ir negalima pasakyti, kad jis savo pastangų įvertinimo nebūtų ieškojęs. Šitokioje sudėtingoje situacijoje prof. Eretas, įrikiuodamas prel. Jūrą į Negestančių žiburių eiles, rado gerą išeitį, daug

Gyvas pokalbis rimtomis temomis: prel. Mykolas Krupavičius ir prel. Pranciškus Juras. Nuotr. V. Maželis

Kongreso bibliotekos Washingtonė tretieji rūmai, tas baigtas 1980 metais. pavadinti „James Madison Memorial“ vardu. Pastas

Nuotr. The Library of Congress

Lemtingos sukaktys ir „Genocido“ autorius

Š. m. birželio 10 d. suėjo 8 metai nuo dr. J. Pajaujo „Soviet Genocide in Lithuania“ autoriaus mirties. Knygos leidimas užtruko labai ilgai, bet ji išėjo „pačiu laiku“. Buvo išleista **Manyland Books** leidyklos su 1980 m. reikšminga data, t.y. Lietuvos pavergimo 40 metų sukakties metais. O pasirodė ta knyga tik šįmet, kai minimas lemtingas sukaktis. Knyga gaunama ir „Drauge“, kaina — 10 dol., 95 centai.

Birželio 15 - 21 dienomis suėjo 40 m. nuo genocidinių išvežimų pradžios. Kaip „Genocido“ recenzijos **Tėviškės Aiduose** (Australijoje) rašo kun. Pr. Daukyns, dr. Pajaujo knyga nurodo „kad Sovietų genocidas pareikalavo daugiau kaip 600,000 lietuvių aukų, ištremtų į tolimas Sovietų Sąjungos sritis, dešimtimis tūkstančių nužudytų, mirtingai nukankintų. Tai beveik ketvirtį visų Lietuvos gyventojų ištiko toks baisus likimas“.

Birželio 23 d. suėjo 40 metų nuo didvyriško tautos sukilimo, 1941 metais, kuriame dalyvavo 100,000 partizanų. Juo tauta gali didžiuotis, nes jis, kaip rašo dr. Pajaujis, „įrodė visam pasauliui, kad sovietų tvirtinimas, jog Lietuva savanoriškai įsijungė į Sovietų Sąjungą, yra melas. Sukilimas visada bus prisimintas kaip nepaneigiamas laisvės siekimo liudijimas ir aiškus pasireiškimas lietuvių tikėjimo į teisę būti nepriklausomais“.

Taip pat birželio 23 d. suėjo 40 metų nuo Laikinosios vyriausybės sudarymo ir Lietuvos nepriklausomybės atstatymo paskelbimo. Tai buvo drąsus žygiai. Jie gausiai dokumentuoti pulk. K. Skirpos knygoje **Sukilimas Lietuvos suverenumui atstatyti, 1973**.

Dr. J. Pajaujo gyvenimas susijęs su tais tragiskais ir didvyriškais įvykiais. 1940 m. sovietams Lietuvą okupavus jis vos tik po kelių savaitių buvo areštuotas ir su pirmą suimtųjų banga atsėdūrė Lukiškių kalėjime. O 1941 m. sukilimo metu pagrindžio

vadovybės buvo koptuotas į Laikinąją vyriausybę.

Pulk. Skirpos knygoje rašoma: „Tokia buvo karinio štabo valia — parinkti vyrus kompetentiškus pareigoms, visuomenei plačiai žinomus, patriotine drąsa pasireiškusių, kurie tuoj pat galėtų perimti ministerijas. Taip pat, kiek įmanoma, sutelkti įvairių ideologinių bei politinių nusi-statymų asmenis, tačiau vengiant siaurai partinių. Sudaryti stiprią darbo ir kovos vyriausybę. Partinė aritmetika nė į galvą neatėjo“ (Dr. Padalio žodžiais).

Toliau rašoma kaip Lai-

„Soviet Genocide in Lithuania“ autorius dr. Juozas Pajaujis-Javis (1894—1973) ir knygos viršelis.

nosios vyriausybės sudėtis buvo paskelbta per laisvą radiją, dar Sovietams iš Lietuvos neišsinešdinus.

„Ypač charakteringas vyriausybės susidarymo padėčiai, ano meto siaubingomis aplinkybėmis, buvo atsitikimas su dr. Juozu Pajauju... jį pagrindžio vadovybė buvo kiek iš ankščiau kontaktavusi darbo ir socialinių reikalų ministerio postui, ir jis buvo tą pasiūlymą priėmęs. Tačiau birželio 23 dienos sukilimas jį užklupo Šiauliuose...“ Cituojamas pats dr. Pajaujis:

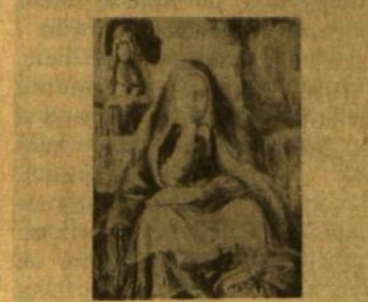
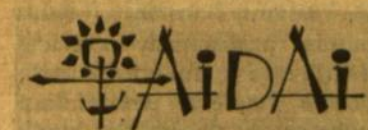
„Eidamas kažkuria siaura gatvele netoli geležinkelio stoties, aš staiga išgirdau, kaip iš vieno nedidelio vienaaukščio namelio sklinda — Lietuvos himno garsai! Sustojau, kaip diegtas. Įsižiūrėjęs, pamatiau per langus, kad tame namelyje jau buvo susirinkę nemaža žmonių. Įsi-drasinę įžengiau ir aš į trobą. Susirinkusieji buvo paprastai žmonės, darbininkų rūbais, himno garsams skambant, daugelis šluostėsi ašaras. Netrukus radijofono kalbėtojas perskaitė Lietuvos suverenumo atstatymo aktą ir paskelbė sudarymą Laikinosios vyriausybės, kurios sąsate perskaitė ir mano pavarde, kaip darbo ir socialinių reikalų ministerio...“

„Šiaulių miesto gatvėse tą rytą buvo didelis subuz-dimas, patruliavo milicija ir maišėsi nemaža komjau-nuolių, kurių tarpe buvo galinčių mane atpažinti. Reikėjo tad dingti iš miesto. Bet kaip?“

Taip, tai buvo daug patriotinės drąsos pareikalavę laikai, kai lietuviai vieningai stojo į kovą ir į bendrą darbą. Iš jų žygių ir dabar galima pasimokyti kaip sutartinai veikti tautos labui, pamirštant vaidus.

Laikinoji vyriausybė, kaip žinoma, ilgai neišsilaikė, bet ji atliko svarbią funkciją. Vokiečiai okupantai nenorėjo pripažinti Lietuvai suverenumo, bet net šešias savaites nesiryzo Laikinosios vyriausybės panaikinti.

K.V.

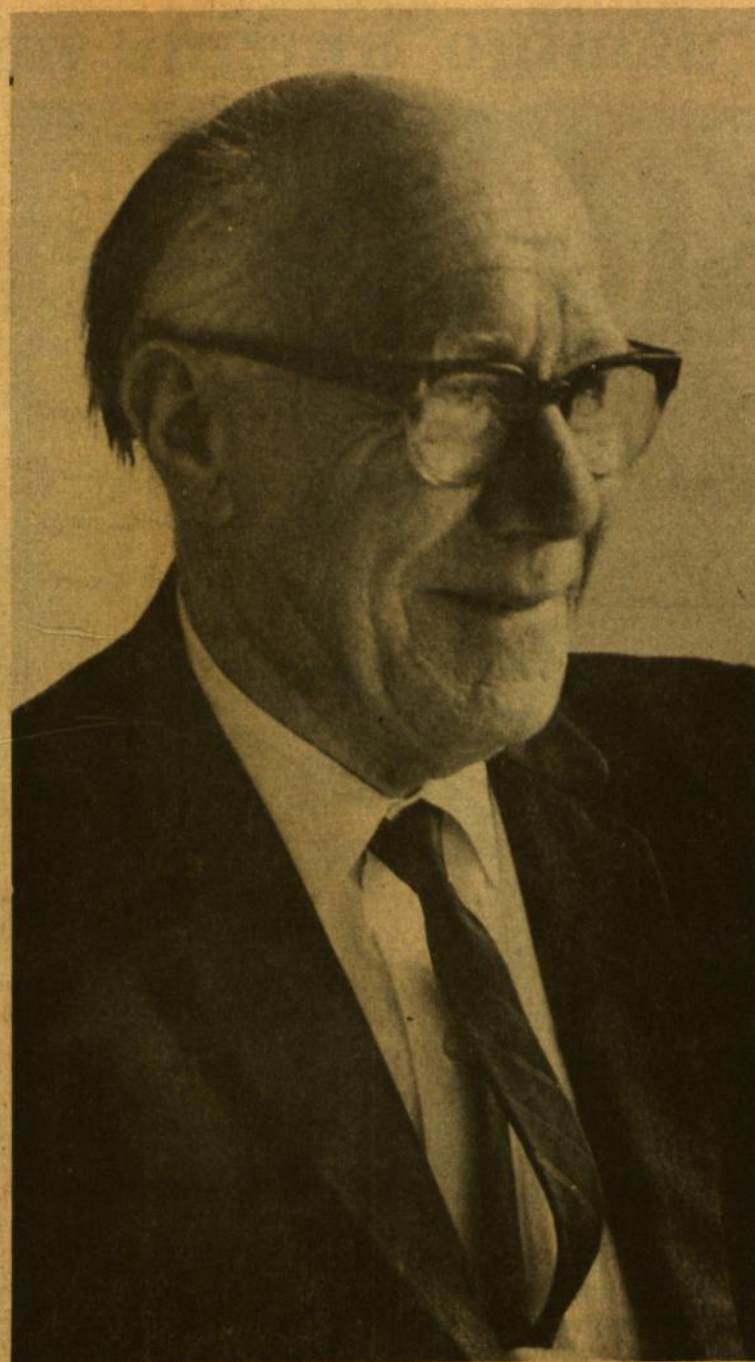
1981 m. Nr. 8

Petro Aleksos. Knyga kiek didesnio negu įprasta formato, 292 psl., kaina — 10 dol., gaunama ir „Drauge“.

Poezijos bičiuliams jau yra ryškiai pažįstamas puikios hermetiškos formos ir turinio poetas Tomas Venclova. Tačiau gyvenime pats nėra hermetiškas, neužsidaręs nuo lietuviškos visuomenės čionykščių rūpesčių ir nuo visos tautos šandieninės situacijos. Visų šios rūšies rūpesčių išdava yra ši didelio idomumo publicistinė jo knyga „Lietuva pasaulyje“. Tai vis įvairioje spaudoje paskelbtieji Tomo Venclovos straipsniai. Daug kas juos periodinėje spaudoje bus jau skaitęs. Bet išblaškytus vargu ar visi juos spėjo savo laiku pamatyti ir perskaityti, nė vieno nepa-žiūrėdami. Dabar jie čia visi vienoje vietoje. Savo aktualumu ir publicistinės frazės skaidrumu bei aštrumu skai-tytoją paliestosios temos grei-tai pagauna ir nepaleidžia.

Žurnalo numeris papuoštas Ados Peldavičiūtės-Montvydienės dailės darbais ir kitomis nuotraukomis.

• Tomas Venclova, **LIE-TUVA PASAULYJE**. Publicistika. Išleido Akademinės skautijos leidykla Chicagoje 1981 m. Viršelis pieštas dail.

Sukaktuvininkas rašytojas Jurgis Gliuda. Nuotr. V. Maželis

Pradžioje trumpas auto-rius žodis, kuriame jis, be kita ko, sako: „1975 metais apsi-sprendžiau emigruoti iš TSRS, o kiek vėliau, dar būdamas Vil-niūje priėmiau kvietimą stoti į Lietuvos Helsinkio grupę. Nuo to laiko tenka daug rašyti ir kalbėti visuomeniniams klau-simais. Nors drauge dirbau literatūrinį ir mokslinį filo-loginį darbą, taip pat dėciau keliuose JAV universitetuose, visuomeninė veikla virto man pareigos reikalu. Jaučiausi atsakingas prieš bičiulius, liku-sius Lietuvoje ir už jos ribų, dažnai kalėjimuose, taip pat ir prieš daugelį tų, kurie patys kalbėti negali ar nesiryzta“.

Su pačiu autoriumi plačiau, o kartu detaliau ir intymiau skaitytoja supažindina arti-mas Tomo Venclovos gyve-nimo vingių bičiulis A. Stro-mas. Pati knyga jos temų kryptimis suskirstyta į šiuos pagrindinius skyrius: Ginčas su tarybų valdžia; Augant lais-vės link; Vientisa kultūra; Pašnekesiai; Kaimynų akivaizdoje ir Glavito leista. Kiekviename iš šių skyrių yra bent keleta straipsnių, liečiančių tą ar kitą labiau specifinę temą, pvz. „Dabartinė Lietu-vo demografinė padėtis ir jos etnografinių ribų klausimas“, „Lietuvių poezija abipus Atlanto“, „Ar galima kultūros kūryba išeivijoje?“, „Pabaltijį šiandien“, „Nerašysiu ir nesa-kysiu to, kuo netikiu“, „Rusai ir lietuviai“ ir t.t.

Knyga, pasakytume, yra tikras plačių svarstybių foru-mas, kuriame kiekvienas skai-tytojas gali jaustis pats pokal-bių dalyviu, nes Tomas Venclova tikrai ir nemeluotai moka tuo pačiu besidominti dvasioje prakalbinti.

• **AKIRACIAI, 1981 m. gegužės mėn., Nr. 5.** Atviro žodžio mėnraštis. Leidžia View-point Press. Inc., 6821 South Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Redaguoja kolektyvas: D. Bielskas, K. Drunga, L. Mockūnas, Z. Rekašius, dr. Tomas Remeikis, T. Venclova, H. Žemelis.

Kestas Reikalas aptaria 1980 metais išėjusias dramos kny-gas (Landsbergio, Kairio); K. Almenas pristato Henricho Gerlacho vokiškai parašytą kny-gą apie kryžiuočių nukariavus prūsus „Nur der Name bleibt“; visas puslapis skirta Antram kaimui; spausdinamas lite-ratūrinėmis temomis pokalbis su Violeta Kelertiene; recen-zuojamas Antano Gustaičio „Mėnulio užtemimo“ spektak-lis, solistų iš Lietuvos koncer-tas; atsisveikinama su kompo-zitorium Jonu Švedu.

• **JONAS VIZBARAS — SĄDU-VAS, ALŠŒNŲ KUNIGAİKŠ-TYTĖ.** Premijuotas romanas. Iš-leido Lietuviškos knygos klubas 1981 m. Chicagoje. Aplanas — dail. Dainos Zemlauskienės. Spaudė „Draugo“ spaustuvė, 4545 West 63rd Street, Chicago, IL 60629. Leidinys 288 psl., kaina 8 dol., gaunamas „Drauge“.

Tai trisdešimtąjį „Draugo“ romanų konkursą laimėjusi kny-ga. Romanas liečia istorinę temą, bet ne iš kunigaikštinės senosios Lietuvos praeities, o iš 19 šimt-mečio, vaizduojant 1830-1831 me-tų sukilimo prieš rusus įvykius bei aplinką.

Knygos aplanke, be kita ko, apie naująjį romaną sakoma: „Istorinio požiūriu romanas **Alšėnų kunigaikštystė** piešia to me-to tikrovę, bet jis atstaus lite-ratūrinio žodžio — gyvu ir sodriu sakiniu, geru vietos pažinimu, puikiais vaizdais ir didelės aukos herojais. Galima tarti, kad tai ro-manas, kuriame istoriška yra tiek, kiek reikia tikrovei piešti, ir ku-riame duodama laisvė fantazijai, kiek būtina literatūrinei tiesai at-skleisti...“

• **KARYS, 1981 m. gegu-žės mėn., Nr. 5.** Pasaulio lie-tuvių karių-veteranų mėne-sinis žurnalas. Redaguoja Zigmars Raulinaitis. Administruoja Alfonsas Samušis. Redakcijos ir administracijos adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Metinė prenumerata — 13 dol.

Žurnalo puslapiuose idomi praeities ir dabarties įvairių karinių sričių medžiaga. Štai šį sykį duodama Napoleono lai-kus siekianti ištrauka iš pran-cūzų pulkininko Jean Chaba-nier atsiminimų „Didžioji Armija Lietuvoje ir Kurše“, JAV aviacijos pulkininkas Donatas Skucas rašo apie kari-nės aviacijos idomybes; persi-spausdinama medžiaga apie atskirą lietuvių batalioną Rusi-joje 1917 metais; rašoma apie vieną įspūdingą 1940-1941 metų rusų-somų karo etapą ir kt. Plati šaulių, ramovėnų ir birutininkų veiklos kronika, daug iliustracijų.

Rašytojas, darantis staigmenas

Jurgio Gliudos 75 metų sukakties proga

Jurgis Gliuda yra turbūt vienintelis mūsų rašytojas, pataikęs gimti per pačią Jungtinių Amerikos Valstybių laisvės šventę — liepos 4-tą die-ną. Ir tai atsitiko 1906-tais me-tais. Taigi šįmet liepos 4-tą Jurgiui Gliudai sueina 75 metai. Sukaktuvininkas yra Antano Vaičiulaičio, Jurgio Jankaus bendraamžis ir daugelio kitų, truputį ankščiau ar truputį vėliau gimusių, rašy-tojų kartos žmogus. Tik tie visi kiti jau nepriklausomybės metais reikšėsi mūsų literatū-ros puslapiuose, kai tuo tarpu Jurgis Gliuda net pokario gausios stovyklinės mūsų lite-ratūros metais Vokietijoje buvo vis dar nežinomas.

Ir štai staigmena! Pirmąjį „Draugo“ romano konkursą laimi romanas „Namai ant smėlio“. Atplėšus slapy-vardinį voką, paaiškėja, kad jo romano autorius yra Jurgis Gliuda. Daugeliui tada buvo neatsakomas klausimas: kas, iš kur, kada, kaip? ir t.t. Tai buvo viena iš atmintinų staig-menų išeivijos literatūriname gyvenime. Bet autorius, jau bū-damas žinomas, po metų staig-meną vėl savotiškai pakartojo: laimi ir antrąjį „Draugo“ romano konkursą rankraščiu „Ora pro nobis“. Na ir pra-sidėjo ligi pat šios jubiliejinės dienos nesibaigiantis laurų skynimas: Jurgis Gliuda daug kartų laimi „Draugo“ romano konkursus, laimi „Dirvos“

novelių konkursus, kur tik pasi-suka, laimi ir laimi. Prasidėjo beveik jau kitos pusės staig-menos: jau būdavo staigmena, jeigu tą ar kitą paskelbtą kon-kursą nelaimi Jurgis Gliuda. Ir kas šiandien galėtų neklus-damas suskaičiuoti, kiek tų viso-kių konkursų yra laimėjęs mūsų jubilaitas?!

Ką visa tai sako? Visa tai reiškia, jog Jurgis Gliuda ne-paprasto aktyvumo rašytojas. Ir ne vien tik romano ar nove-lės žanre, kur jis lengvai suki-nėjasi ir dabartyje ir praityje. Jis rašo ir pjeses, ir dramas, ir komedijas, ir eilėraščius, domisi visu plačiuoju išeivijos ir viso pasaulio kultūriniu gyvenimu, seka tarptautinę literatūrą, periodinėje spau-doje recenzuoja naujai išė-jusias knygas, vertina dainos ir muzikos koncertus, dalinasi įspūdžiais iš visų šakoto kul-tūrinio gyvenimo kloty, — kuriuose jam idomu ir pasiek-tosios viršūnės, ir kultūrinio darbo pilkoji kasdienybė.

Jubiliejinė proga ne laikas ir ne vieta laikraštines skiltyse nagrinėti ir sverti visą Jurgio Gliudos kūrybą. Pagaliau tai įžvalgių literatūros kritikų dar-bas. Liesdami išeivijos lite-ratūrą, jie negalės apeiti ir Jurgio Gliudos. Jiems tada tikrai bus ko skaityti ir reikės pasukti galvas. Gi jubilaitui linkime ir toliau nepavargti ir nepritrūkti kūrybinės ugnies.

k. brd.

„Naujasis romanas savo įtam-pa pagauna skaitytoją jau pačioje pradžioje ir pro miškų tankmę, ne-lygią kovą veda iki karinio ato-mazgos. O tai ir yra lietuvių drau-gos kelias, per sukilimus ir draus-auką vedęs į laimėjimus ar pralai-mėjimus, bet niekada į vilties pra-radimą“.

Vasario 16 Dienos Aktas, jo turinys, kaip tik atvaizdavo visos tau-tos troškimus. Jis visos tautos pas-tangomis realizuojamas. Jis ir šiandien tebelaukia ir bus lai-komas, kol bus gyva lietuvių tauta, didžiausia tautos šventenybe, tes-tamentu, Tautos vieningumo sim-boliu, ir kas kėsintųsi prieš tą aktą, prieš to akto turinį, prieš nužymė-tą tame akte mūsų valstybės sant-varkos dėsnius, kas ardytų tautos vienybę, siekdamas privilegijų, tas, be abejo, kėsintųsi prieš pačią lie-tuvių tautą, prieš Lietuvos valsty-bę ir jos nepriklausomybę. Tas, be abejo, nebūtų vertas lietuvių var-do.

Aleksandras Stulginskis, Vasario 16 Akto signataras, buvęs Lietuvos prezidentas.

Dr. Mariją Krasauskaitę atsisveikinant

(Atkelta iš 3 psl.)

ar jis tinkamai juos išleidžia. Turbūt liko daug kas niekam nežinoma. Savo dėmesį pradėjo daugiau kreipti į labdarą.

Su kiekvienu mokoje rasti bendrą kalbą — lygiai su gar-siu profesorium ir su maža-raščiu prasišokėliu. Esu tikra, kad per visą savo gyvenimą nė vieno sąmoningai neužgavo. O nuskausta — pasitraukdavo be žodžių. Iki paskutiniųjų dienų atidžiai sekė politinius įvy-kius, savo aštrią protą juos komentavo, jos taiklios prognozės stačiai stebindavo. Giliai demokratiška, paprasta, nors kartais ir išdidi, kada slėp-davo savo negalavimus ar nesėkmes. Kiek tylėjo nesėkmė-se, tiek bijojo bet kokios rekla-mos. Niekad nepasigirdavo savo geras darbais, net gim-i-nėms nerodė tų puikių atestaci-jų, kurias gaudavo savo profe-sijoje, kaip ir toji dedikacija, kuri paskelbta šio rašinio pra-

džioje. Pagaliau 1979 m. spalio mėn. ištiko smūgis... Ėjo ilgos savaitės ligoninėje, varginanti rekonvalescencija. Giminės, sesuo rūpinosi ją labai nuošir-džiai, sudarė kuo geriausias sąlygas, kad galėtų likti savo bute tarp savo knygų lobio. Visą gyvenimą buvusi vieniša, nepriklausoma, sunkiai taikė-si prie būtinios globos. Dauge-liui atrodė beveik nesupranta-ma, keistulė. Dienos slinko šėšelyje ir nevilty. Netruklo lankytojų, meilės ir paguodos pareiškimų žodžių ir laiškais. Bet ji blaškėsi, nerimo. Ir štai 1981 m. balandžio 20 d. 9:15 jos širdis nustojo plakusi.

Dvasios aristokratė tyliai užmigo amžinu miegu. Mirties patalė veidas spindėjo ramybe. Mariją, ačiū Tau, kad buvai!

Vanda Sruogienė